

تبیین نقش امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) در سازمان‌دهی جبهه مقاومت

علی‌اصغر بیک^۱؛ محمدرضا محمدی گودرزی^۲؛ فریدون طالب پور^۳؛ اسماعیل فرهادی^۴؛
الهقی اسماعیل پور^۵

دریافت: ۱۴۰۱/۰۴/۱۱

پذیرش: ۱۴۰۱/۰۸/۲۹

چکیده

جمهوری اسلامی ایران به‌عنوان اصلی‌ترین رکن جبهه مقاومت در طول سالیان سال همواره در خط مقدم مقابله با سلطه‌گری آمریکا و تجاوزگری و توسعه‌طلبی رژیم صهیونیستی و یاری و کمک به ملت‌های مظلوم منطقه برای رهایی از ظلم و ستم بوده است و هر روز نیز بر توان بازدارندگی خود و یاری‌رساندن به اعضای جبهه مقاومت افزوده است. بی‌تردید بخش عمده‌ای از تحولات منطقه متأثر از انقلاب و سیاست‌های نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران بوده است. در این میان شخصیت مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) به‌عنوان سکان‌دار انقلاب و رهبر و تئوری‌پرداز و تصمیم‌ساز نظام، نقش بی‌بدیلی است؛ بنابراین با عنایت به جایگاه ولایت‌فقیه در انقلاب اسلامی و تسلط معظم‌له به مسائل جبهه مقاومت، نقش ایشان در تقویت و رشد جبهه مقاومت نقش بسزایی است. هدف اصلی این مقاله تبیین نقش امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) در سازمان‌دهی جبهه مقاومت می‌باشد تا بر اساس آن اقدامات تقویت

۱- استادیار دانشگاه دافوس ارتش، تهران، ایران.

۲، ۳، ۴ و ۵- دانشجوی دکتری دانشگاه عالی دفاع ملی، تهران، ایران.

جبهه مقاومت توسط دولت‌ها و گروه‌ها و نهضت‌ها هدایت شوند.

این تحقیق از نوع کاربردی می‌باشد چون الگوی تحقیق قابلیت کاربرد در نیروهای جبهه مقاومت را دارا می‌باشد. این پژوهش با رویکرد کیفی است و از آنجایی که این تحقیق در پی تبیین نقش امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) در سازمان‌دهی جبهه مقاومت است؛ بنابراین از روش توصیفی-تبیینی و با ابزار تحلیل داده بنیاد استفاده گردید؛ لذا بر طبق نتایج تحقیق، راهبردها و پیامدهای سازمان‌دهی فرمانده معظم کل قوا در جبهه مقاومت به شرح ذیل می‌باشند:

- ۱- راهبردها: مقاومت فعال، تبدیل دفاع به تهاجم، تبدیل ظرفیت‌های جبهه مقاومت به قدرت نظامی؛
- ۲- پیامدها: ایجاد اقتدار بازدارنده در منطقه با راهبرد مقاومت، ایجاد بازدارندگی یکپارچه برای ج.ا.ایران.

واژگان کلیدی: مقاومت، جبهه مقاومت، سازمان‌دهی.

مقدمه

با صدور «اعلامیه بالفور» دولت یهود در دوم نوامبر ۱۹۱۷ تأسیس و بر اساس آن سرزمین‌های عربی تحت سلطه عثمانی به قیومیت دولت‌های انگلیس و فرانسه درآمد. سی سال پس‌ازاین واقعه یعنی در سال ۱۹۴۸ ارتش‌های عرب برای آزاد کردن فلسطین وارد جنگ با ارتش صهیونیستی گردیدند و اعراب به یک‌باره علیه یهودیان شوریدند؛ بدین ترتیب اولین جنگ اعراب و رژیم صهیونیستی با پیروزی‌های اولیه اعراب آغاز و سرانجام با حمایت ایالات‌متحده از رژیم صهیونیستی و نیز با فشار دول قدرتمند دیگر و به‌وسیله شورای امنیت سازمان ملل متحد، طرفین متخاصم به آتش‌بس رضایت دادند. بدین ترتیب رژیم صهیونیستی عملاً تأسیس شد.

در سال ۱۹۶۷ با جنگ شش‌روزه اعراب و رژیم صهیونیستی صحرای سینا، کرانه غربی رود اردن و بلندی‌های جولان در تصرف رژیم صهیونیستی قرار گرفت. در سال ۱۹۷۳ روند سازش دو کشور مصر و سوریه با رژیم صهیونیستی آغاز شد. رژیم صهیونیستی به بهانه ایجاد امنیت در اطراف خود و به‌ویژه در کمربند شمالی طی سالیان متمادی و با پیشروی متعدد چندین بار به جنوب لبنان حمله نظامی کرده و بخش‌هایی از خاک این کشور را تصرف نمود. در سال ۱۹۸۲ با ظهور حزب‌الله، عقب‌نشینی و شکست‌های پیاپی در سیاست‌های تهاجمی رژیم صهیونیستی آغاز شد. (مشایخی، ۱۳۸۹: ۱۲۸-۱۲۷)

پس از ظهور حزب‌الله و شکل‌گیری نبردهای جبهه مقاومت اسلامی، عقب‌نشینی متوالی رژیم صهیونیستی در سال‌های ۱۹۹۶، ۲۰۰۰، ۲۰۰۶ و ۲۰۱۱ را می‌توان مرحله جدیدی در روابط رژیم صهیونیستی با لبنان و جهان اسلام و درواقع جبهه مقاومت قلمداد کرد.

با شکل‌گیری جبهه مقاومت در منطقه غرب آسیا با محوریت جمهوری اسلامی ایران و تولید نظریه‌های انقلابی توسط اندیشمندان آن، گفتمان مقاومت اسلامی هم‌همواره در حال رشد و پیشرفت بوده است؛ به‌گونه‌ای که قدرت تقابل آن با دیگر گفتمان‌های متخاصم اسلام ناب محمدی (صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم) افزایش چشمگیری داشته و درصدد است تا خود را به‌عنوان ناجی شرایط نابسامان دولت‌ها و ملت‌ها به‌ویژه ملت‌ها و دولت‌های جبهه مقاومت در منطقه

غرب آسیا تثبیت نماید. با عنایت به جایگاه ولایت فقیه در انقلاب اسلامی و اشراف معظم‌له به مسائل جبهه مقاومت، نظریه‌های ایشان در تقویت و رشد این گفتمان نقش بسزایی دارد (صالح اصفهانی و همکاران، ۱۳۹۹: ۸۳).

با نگرش به موارد فوق و نظر به اینکه جبهه مقاومت فعالیت خود را با محوریت اولیه آرمان فلسطین و سپس با شعار ایستادگی در برابر امپریالیسم؛ با مرکزیت ایران و عضویت سوریه، حزب‌الله و حماس، عراق و یمن تداوم بخشیده، سعی در نقش‌آفرینی مضاعف در معادلات منطقه‌ای و مقابله با محور غربی-ارتجاعی خاورمیانه داشته است. بدون تردید یکی از مهم‌ترین عوامل و مؤلفه‌های مؤثر در عملکرد جبهه مقاومت، تقویت این جبهه می‌باشد و بر اساس منظومه فکری امام خامنه‌ای^(مدظله‌العالی)، توانمندی، خودباوری، نوآوری و ظرفیت‌سازی‌های جدید دفاعی و از همه مهم‌تر نقش حقیقی آموزه‌های دینی و اسلام ناب در آمادگی و ارتقاء دفاعی امری اجتناب‌ناپذیر و غیرقابل‌انکار است. در صورتی‌که ابعاد و زوایای عمیق و رهگشای نقش فرماندهی کل قوا به‌ویژه تبیین شاخص سازمان‌دهی جبهه مقاومت برای اقشار و احاد مختلف جامعه به‌ویژه نیروهای مسلح، مدافعان انقلاب اسلامی و جبهه مقاومت تبیین و گشوده شود، ضمن مقابله با شبهه افکنی‌های دشمنان و ایادی داخلی آنان در زمینه حمایت ایران از جبهه مقاومت و بروز واگرایی در جامعه، موجب افزایش آگاهی و بینش جامعه در خصوص ضرورت حمایت از جبهه مقاومت خواهد شد و روحیه جهادی و پیشتازی برای مقابله با تهدیدات و خطرات ناشی از بدخواهان ملت ایران ارتقاء یافته و جبهه مقاومت و استکبارستیزی در مکتب اسلام و انقلاب به حیات و حرکت خود پویایی بیشتری خواهد داد. بدیهی است از بین ابعاد و نقش‌های مؤثر در این حوزه، تبیین نقش مقام معظم رهبری^(مدظله‌العالی) در سازمان‌دهی این جبهه ضروری می‌باشد؛ زیرا این نقش برای همگان آشکار نیست، به‌گونه‌ای که حتی برای نخبگان نیز تبیین نگردیده است؛ لذا پژوهشگران در این تحقیق برآنند که نقش امام خامنه‌ای^(مدظله‌العالی) در سازمان‌دهی جبهه مقاومت را با پاسخگویی به سؤال "نقش امام خامنه‌ای^(مدظله‌العالی) در سازمان‌دهی جبهه مقاومت چگونه است؟" تبیین نمایند.

پیشینه تحقیق:

با بررسی سوابق و پیشینه‌های موجود در زمینه جبهه مقاومت، تحقیقات وسیعی از سوی محققان صورت گرفته که هر یک به ابعاد خاصی از عوامل مؤثر بر جبهه مقاومت پرداخته و در خصوص تبیین نقش امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) در سازمان‌دهی جبهه مقاومت تاکنون تحقیقی صورت نگرفته و به‌نوعی تحقیق حاضر از نوآوری برخوردار می‌باشد. بخشی از تحقیقات صورت گرفته به شرح ذیل می‌باشد:

۱- محمد مبینی و بهزاد قاسمی در مقاله‌ای در سال ۱۳۹۸ تحت عنوان "دستاوردهای مقاومت اسلامی لبنان در منظومه فکری سیدحسن نصرالله و تأثیر آن بر امنیت محور مقاومت" این سؤال را مطرح می‌کند که دستاوردهای مقاومت اسلامی لبنان در منظومه فکری سیدحسن نصرالله چیست و تأثیر آن بر محور مقاومت کدام است؟ در این پژوهش پنج مضمون اصلی یعنی برتری عوامل معنوی، ساختار توانمند برتری اطلاعاتی و امنیتی، ایفاء نقش منطقه‌ای و برخورداری از حمایت یک قدرت منطقه‌ای دست آمد.

۲- نتایج تحقیق بهرام غنی در سال ۱۳۹۹ با عنوان "ائتلاف‌سازی در سیاست منطقه‌ای جمهوری اسلامی ایران (مطالعه ائتلاف ایران، روسیه و محور مقاومت در بحران سوریه)" بیانگر این است که در ساختار جدید نظام بین‌الملل ائتلاف‌های چندگانه میان قدرت‌های منطقه‌ای و بزرگ از اهمیت بسیار بیشتری برخوردار می‌باشد. در چنین وضعیتی شرایط برخلاف گذشته برای قدرتی منطقه‌ای مثل جمهوری اسلامی ایران برای حضور و حتی شکل‌دهی به ائتلاف‌ها مهیاتر است. امروز با توجه به طرح‌های شوم غرب نظیر معامله شوم قرن و تغییر هندسه ژئوپلیتیک منطقه، رویکرد ائتلاف‌سازی می‌تواند یک سیاست مناسب تلقی گردد.

۳- سیداحمد سادات در سال ۱۳۹۴ با مقاله "روابط جمهوری اسلامی ایران با جنبش‌های مقاومت اسلامی فلسطین (با تأکید بر جنبش جهاد اسلامی)" نشان می‌دهد که گفتمان مشترک جمهوری اسلامی ایران و جنبش جهاد اسلامی بر اساس محورهای «اسلام‌گرایی»، «صهیونیسم‌ستیزی» و «مقاومت» ازجمله دلایل اصلی این روابط و حمایت‌های ایران از این

جنبش است.

۴- اصغر صالح اصفهانی، قدیر نظامی‌پور، حسن کاظمی قمی و ایرج فرجی در مقاله‌ای در فصلنامه مطالعات دفاعی استراتژیک، تحت عنوان "الگوی جبهه مقاومت از دیدگاه امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)" در تاریخ ۱۳۹۹، اجزای الگوی جبهه مقاومت را به شرح ذیل استخراج نمودند:

ارکان مقاومت به‌عنوان هسته مرکزی این الگو (بعد اول) بر اساس مبانی و جهت‌سازهای مقاومت (بعد دوم) شکل می‌گیرند. مبانی و جهت‌سازها شامل مؤلفه‌ها آرمان مقاومت، اندیشه مقاومت، مکتب مقاومت، اصول مقاومت، آموزه‌های دینی، سیاست‌های مقاومت، بصیرت و جهت‌گیری‌های مقاومت می‌باشد.

بعد سوم الگو عوامل پیش‌برنده مقاومت را تشکیل می‌دهد و شامل مؤلفه‌های استحکام ساخت درونی، توان و آمادگی، طرح‌ریزی، مردم‌سالاری دینی و اشراف اطلاعاتی می‌باشد. بعد چهارم الگو، موانع و چالش‌های مقاومت است که شامل مؤلفه‌های نفوذ، نفاق، نابسامانی داخلی، استبداد، استکبار، تهدیدات، نحله‌های فکری، تهاجم نظامی دشمن، تنش‌های منطقه‌ای، منازعات فرقه‌ای، تضعیف ساخت درونی، مناسبات بین‌المللی، استعمار و اباحه‌گری می‌باشد.

بعد پنجم این الگو اهداف مقاومت است که شامل مؤلفه‌های رهبرسازی، ملت‌سازی، دولت‌سازی، فرهنگ‌سازی، بسیج مردمی و استکبارستیزی است. آخرین بعد این الگو پیامدهای مقاومت است که شامل مؤلفه‌های: استقلال و آزادی و عزت دولتها و ملتها جبهه مقاومت، وحدت دفاعی امنیتی جبهه مقاومت، اعتمادساز و بازدارندگی، کاهش حضور نظامی استکبار در کشورهای محور مقاومت، شکست دشمن، پیشرفت اسلامی، پیروز می‌باشد.

۵- نتایج تحقیق حسین مسعودنیا، شهروز ابراهیمی، حمید درج در سال ۱۳۹۷ با عنوان "واکاوی سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران در قبال بحران سوریه؛ چالش‌ها و پیامدها" بیانگر آن است که در پی اتخاذ سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران در قبال بحران سوریه هر یک از سناریوهای محتمل در آینده بحران این کشور می‌تواند پیامدهای مثبت و منفی بسیار مهمی را برای سیاست خارجی ایران و منافع منطقه‌ای آن در بر داشته باشد که این خود

می‌تواند بر توان بازیگری ایران در صحنه سیاسی منطقه تأثیرگذار باشد.

جمع‌بندی پیشنهادها:

نقاط اشتراک پیشنهادها:

- همبستگی جبهه مقاومت و بیداری اسلامی و نقش ارزنده جبهه مقاومت در گسترش بیداری اسلامی؛
- تأکید بر وحدت و ائتلاف دولت‌ها و ملت‌های مسلمان در تقویت و حمایت از آرمان‌های گروه‌های مقاومت؛
- تأثیرگذاری انقلاب اسلامی ایران بر شاخص‌ها و مؤلفه‌های متعدد محور مقاومت؛
- تأکید بر مؤلفه‌های هویتی، ساختاری، الگوهای هویت اسلامی، بهره‌گیری توانمند قدرت نرم و سخت؛
- بازیگری ایران در منطقه.

نقاط افتراق پیشنهادها:

- کلی‌نگری به موضوع، اهداف و عملکرد در برخی از پژوهش‌های فوق و جزئی‌نگری در پاره‌ای از آنها؛
- تفاوت در نوع دیدگاه راهبردی پژوهشگران نسبت به موضوع مقاومت؛
- در ساختار و شاخص‌های متعددی پژوهشگران نگاه متفاوتی به موضوع توان محور مقاومت داشته‌اند؛
- محوریت داشتن موضوع امنیت در جبهه مقاومت در برخی از آنها و در برخی دیگر محوریت نگاه سیاسی.

نکات مغفول واقع شده در پژوهش‌های قبلی

- ظرفیت‌سازی، جبهه‌سازی دفاعی - نظامی جبهه مقاومت اسلامی؛
- راهکارهای بهینه تقویت جبهه مقاومت اسلامی؛
- نقش محوری جمهوری اسلامی ایران در توانمندسازی جبهه مقاومت اسلامی؛

- ضرورت سازمان‌دهی و تربیت هدایت‌گران آینده در جبهه مقاومت؛
- عدم تبیین جامع و کامل اندیشه‌های مقام معظم رهبری در حوزه ضرورت تقویت جبهه مقاومت؛
- ضرورت تبیین نقش امام خامنه‌ای در سازمان‌دهی جبهه مقاومت.

مبانی نظری

مفاهیم شناسی

محور مقاومت (جبهه مقاومت):

امروزه محور مقاومت در غرب آسیا، مجموعه‌ای از کشورها و گروه‌های مختلف امت اسلامی است که به بیرون راندن متجاوزان از بلاد اسلامی، شکست دادن مستبدان و احقاق حقوق مستضعفان همت گمارده‌اند. آن‌ها برای حفاظت از کیان نظام اسلامی و تأمین مصالح، منافع و امنیت جمعی گام برمی‌دارند. این محور شامل اعضای مانند ایران، دولت و ارتش سوریه و عراق و نیروهای مردمی این دو کشور، حزب‌الله لبنان، انقلابیون افغانستان و پاکستان، جریان‌های مقاومت مردمی یمن و بحرین است (محمدی سیرت و ترابی اقدم، ۱۳۹۶: ۶۳).

مقاومت اسلامی:

اصطلاحی است از ریشه قیام که در دین اسلام از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است. مقاومت را به فارسی ایستادگی، استواری، یا پایداری ترجمه کرده‌اند. مقاومت اسلامی یعنی تقویت و استواری خط اسلام با حرکت در راه اسلام به‌عنوان یگانه راه استواری با تکیه بر عوامل هدایت و قدرت در گفتمان اسلام. عمده‌ترین هدف مقاومت اسلامی بازگرداندن دین به عرصه زندگی و ساختن تمدن جدید اسلامی با گستره جهانی است (ولایتی، ۱۳۹۲: ۵).

سازمان‌دهی:

سازمان‌دهی عمل فراگردی است که طی آن، با تقسیم کار میان افراد و گروه‌های کاری و ایجاد هماهنگی میان آن‌ها برای کسب اهداف تلاش می‌شود. در ابتدا در مورد سازمان‌دهی به‌طور کلی و به‌اجمال اظهارنظر می‌شد، ولی به‌تدریج برخی از صاحب‌نظران اقدام به تشریح

ساختار سازمانی کردند و جنبه‌هایی از سازمان‌دهی نظیر تخصص و رسمیت را موردبررسی قرار دادند. با توجه به تعریف فوق فراگرد سازمان‌دهی مشتمل بر سه مرحله ذیل است:

الف) طراحی و تعریف کارها و فعالیت‌های ضروری؛

ب) دسته‌بندی فعالیت‌ها برحسب مشاغل و منصب‌های سازمانی تعریف‌شده؛

ج) برقراری رابطه میان مشاغل و منصب‌های سازمانی برای کسب اهداف مشترک.

(رضائیان، ۱۳۸۶: ۲۷۳)

هدف از طراحی ساختار سازمانی آن است که نیروی انسانی و منابع که نیروی انسانی و منابع به‌گونه‌ای هماهنگ ترکیب شوند که بر هم نیروزایی و افزایش کارایی منابع موجود بینجامد. در واقع سازمان‌دهی فراگردی است که با سایر فراگردهای مدیریت تعامل دارد و نقش مهمی در کسب هدف‌های سازمان ایفاء می‌کند (رضائیان، ۱۳۸۶: ۲۷۴).

ساختار سازمانی نقش‌ها و وظایف اصلی زیر را عهده‌دار است:

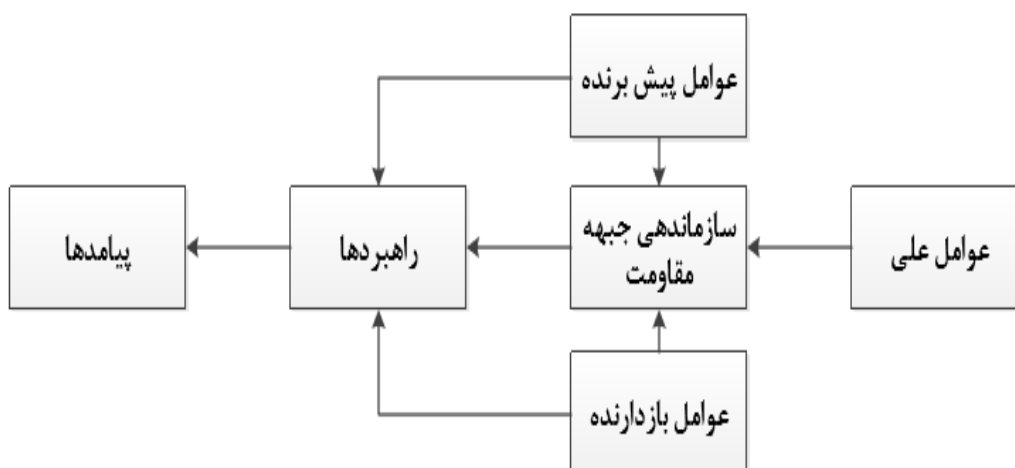
- اهداف سازمان تأمین گردد؛
 - قدرت افراد مختلف در سازمان مشخص و رویه‌ها مقرر گردد؛
 - حوزه یا محدوده اعمال قدرت را معین سازد.
- ساختار سازمانی کالبدی است که در آن جلوه‌ای از موارد ذیل تعیین می‌گردد:
- تعیین‌کننده حوزه‌های اساسی یک سازمان؛
 - تعیین‌کننده مأموریت اساسی هر یک از حوزه‌ها؛
 - تعیین‌کننده مدیریت اساسی در هر یک از حوزه‌ها؛
 - تعیین‌کننده مأموریت‌های کلی هر یک از واحدهای اساسی؛
 - ارائه‌دهنده تصویری از نظام ارتباطی و تصمیم‌گیری؛
 - زیربنای نمودار سازمانی. (فقهی فرهمند، ۱۳۸۱: ۵۲)

اصول سازمان‌دهی در اسلام

دین مبین اسلام دین تشکیلات است در این دین که آیین دعوت به خیر و نهی از منکر از ارکان آن است وجود تشکیلات منظم ضرورت دارد. در آموزه‌های دینی نیز توجه به کار و تعیین نقش و وظیفه و تقسیم فعالیت‌ها به‌روشنی دیده می‌شود؛ امام علی علیه‌السلام در قسمتی از

نامه نهج‌البلاغه فرمود: برای هر یک از کارکنان خویش کاری [نقشی] تعیین کن تا او را نسبت به همان کار مؤاخذه کنی؛ زیرا این روش سزاوارتر و مناسب‌تر است تا اینکه کارهایت را به یکدیگر وانگذارند.^۱ نکته مهم این است که در این کلام نفس وظیفه و نقش هر فرد مورد توجه قرار گرفته است؛ بااین حال، در سیستم مدیریتی اسلام، علاوه بر توجه به نقش و وظیفه هر فرد، توجه به متصدیان امور نیز مهم ارزیابی شده و برای ایفاکنندگان نقش شرایطی در نظر گرفته می‌شود؛ برای مثال، علی علیه‌السلام در توصیه‌ای به مالک اشتر می‌فرماید: برای هر یک از کارهایت مدیری قرار ده [تقسیم کار کن]؛ مدیری که کارهای مهم، وی را مغلوب نسازد و کثرت کارها او را پریشان و سرگردان نگرداند.^۲ (مغنی و همکاران، ۱۳۹۴: ۸)

مدل مفهومی تحقیق:

روش‌شناسی تحقیق:

روش گردآوری اطلاعات

^۱ نهج‌البلاغه، نامه ۳۱.

^۲ نهج‌البلاغه، نامه ۵۳.

برای گردآوری اطلاعات از دو روش به شرح ذیل استفاده گردید:

الف) روش کتابخانه‌ای علمی - تخصصی با استفاده از کلیه رساله‌های تحقیق، کتاب‌های علمی و تخصصی در زمینه پژوهش، مقالات علمی و پژوهشی، اسناد و مدارک دست‌اول، آرشیو سازمان‌های رسمی، سایت‌های اینترنتی دانشگاهی و نقشه‌های منطقه؛

ب) روش میدانی با استفاده از ابزارهای مصاحبه نیمه ساختاریافته با خبرگان.

تجزیه و تحلیل داده‌ها و یافته‌های تحقیق

برای احصاء داده‌های مربوط به پاسخ سؤال تحقیق از ابزار داده بنیاد به روش زیر استفاده گردید:

ابتدا کدهای مناسب به بخش‌های مختلف داده‌ها اختصاص یافت. این کدها در قالب «مفهوم» تعیین گردید که آن را «کدگذاری باز» می‌نامند، سپس پژوهشگران با اندیشیدن در مورد ابعاد متفاوت این مقوله‌ها و یافتن پیوندهای میان آن‌ها اقدام به «کدگذاری محوری» نمودند، سرانجام با «کدگذاری انتخابی» مقوله‌ها پالایش گردید.

در این تحقیق متن‌ها به گزاره و گزاره‌ها به مفاهیم، مفاهیم به مقوله‌ها و مقوله‌ها به مضامین و مضامین به عوامل علی، عوامل زمینه‌ای، عوامل بازدارنده، راهبردها و پیامدها تبدیل گردید.

برای تجزیه و تحلیل داده‌های تحقیق، پس از جمع‌آوری بیانات مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) از سال ۱۳۶۸ تاکنون با کلیدواژه مقاومت و انجام مصاحبه با ۱۸ نفر از صاحب‌نظران و شخصیت‌های سیاسی، نظامی، مذهبی از احزاب و گروه‌های مختلف داخلی و خارجی تا رسیدن به اشباع نظری ادامه یافت.

حجم نمونه آماری و روش نمونه‌گیری:

جامعه نمونه این پژوهش از دو بخش تشکیل می‌شود:

۱) جامعه نمونه اول شامل کلیه آثار مکتوب و بیانات مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) در حوزه جبهه مقاومت به‌طور عام (تمام شمار) و سازمان‌دهی جبهه مزبور از سوی ایشان به‌طور

خاص در طول رهبری معظم‌له و همچنین سایر اسناد و مدارک مرتبط و مستدل داخلی و خارجی در تأیید مراتب معنونه که با کفایت نظری داده‌ها محدود گردید.

(۲) جامعه نمونه دوم؛ با توجه به تخصصی بودن موضوع تحقیق، محدودیت افراد خبره و صاحب‌نظر مرتبط با حوزه سازمان‌دهی جبهه مقاومت، جامعه تحقیق به صورت هدفمند از بین خبرگان نظامی و غیرنظامی و متخصصان مرتبط و اثرگذار در جبهه مقاومت که دارای ویژگی‌های زیر بودند، انتخاب گردید:

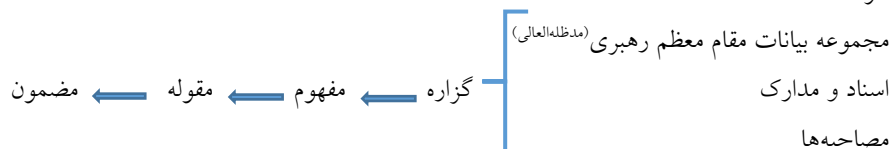
- آشنایی مناسب با منظومه فکری مقام معظم رهبری^(مدظله‌العالی) در حوزه جبهه مقاومت؛
- دارای سابقه مؤثر خدمت در سطوح راهبردی جبهه مقاومت؛
- دارای آثار و سوابق علمی و پژوهشی مؤثر در حوزه تحقیق؛
- رهبران و فرماندهان جبهه مقاومت.

لازم به توضیح است مصاحبه‌های انجام‌گرفته مشتمل بر ۱۸ نفر از شخصیت‌های سیاسی، نظامی، مذهبی از احزاب و گروه‌های مختلف داخلی و خارجی و حتی تعدادی از مدعوین، سخنرانان و خبرنگاران کشورهای خارجی شرکت‌کننده در همایش شهید مقاومت در ۱۴ دی ۱۴۰۰ در تهران را شامل می‌گردد که در مصاحبه چهاردهم اشباع نظری حاصل شد؛ اما به دلیل اینکه دریافت نظر تمامی گروه‌های جبهه مقاومت مدنظر بود؛ لذا تا مصاحبه هجدهم این فرایند ادامه پیدا کرد^۱.

اطلاعات گردآوری‌شده به شرح ذیل طی ۴ مرحله مورد تجزیه و تحلیل کیفی داده بنیاد قرار گرفت؛ با عنایت به این مطلب که در زمانی که نظریه‌ای در موضوع موردنظر وجود ندارد یا نظریه‌های موجود پراکنده بوده و مفاهیم متشتت و مبهم هستند، با استفاده از روش داده بنیاد می‌توان به طراحی الگوی مفهومی پرداخت. از آنجاکه این روش، در داده‌ها «بنیان» دارد، نسبت به الگوهای مفهومی که از مجموعه نظریه‌های موجود اقتباس می‌شوند، الگوی بهتری را فراهم می‌آورد؛ زیرا با موقعیت تناسب دارد؛ لذا بر همین اساس جهت تجزیه و تحلیل داده‌های تحقیق،

^۱ برای دریافت متن مصاحبه‌ها به آرشیو داغ مراجعه فرمایید.

پس از تعیین جامعه نمونه، نمونه‌گیری به شیوه هدفمند تا دستیابی به اشباع نظری اعمال و اطلاعات گردآوری شده به شرح ذیل طی ۴ مرحله مورد تجزیه و تحلیل کیفی داده بنیاد قرار گرفت:

مرحله یکم - مفهوم‌برداری از داده‌ها (به دو صورت عینی و مفهومی) از طریق تبدیل متون انتخابی از جامعه نمونه (بیانات مقام معظم رهبری مدظله‌العالی) - بررسی اسناد و مدارک - مصاحبه‌های نیمه ساختاریافته) به گزاره، گزاره‌ها به مفهوم، مفاهیم به مقوله، مقوله‌ها به مضامین.

مرحله دوم - تداوم فرایند تجزیه و تحلیل پیرامون مقوله محوری (سازمان‌دهی) و احصاء سایر قضایای تحلیل و برقراری ارتباط بین آنها.

مرحله سوم - در تأیید مرحله دوم، تعداد هفت جلسه (پنل) خبرگی متشکل از ۴ نفر از اساتید برجسته دانشگاه عالی دفاع ملی که عمدتاً صاحب تجربه و یا آثاری در خصوص جبهه مقاومت بودند و همچنین ۷ نفر از دانشجویان دکترای رشته علوم دفاعی راهبردی با گرایش اندیشه نظامی (محققین تحقیق حاضر) تشکیل و جواب عوامل (پاسخ‌ها) به بحث و بررسی و نقد و انتقاد گذاشته شد.

مرحله چهارم - برای اینکه به نقش معظم‌له در سازمان‌دهی جبهه مقاومت جامعیت داده شود؛ مضامین استخراجی به عوامل پنج‌گانه علی، پیش‌برنده، بازدارنده، راهبردها و در انتها پیامدهای سازمان‌دهی جبهه مقاومت تبدیل شدند.

جدول ۱- فرایند تجزیه و تحلیل مقوله محوری «سازمان‌دهی جبهه مقاومت»

شناسه	مقوله	مضامین
B _۹	رشد و توسعه روزافزون عوامل اقتدار ایران	
B _{۱۰}	ظهور و برجسته‌تر شدن دشمنی آمریکا با ایران بعد از انقلاب	
B _{۱۱}	گره‌خوردگی‌های دینی، وجدانی، اخلاقی و تاریخی گروه‌های مقاومت با ج.ا.ا.	

مضامین	مقوله	شناسه
	شکل‌دهی به مقاومت‌های منطقه علیه نظام سلطه با محوریت انقلاب اسلامی	B _{۱۲}
ضرورت ایجاد منطقه‌ای امنیت (دفع) تهدیدات احتمالی و آتی	استکبار و رژیم صهیونیستی عامل اصلی بی‌ثباتی جهان اسلام	B _{۱۶}
	امنیت بخشی جبهه مقاومت به جوامع پیرامونی	B _{۱۷}
تعدد و تکثر گروه‌های مقاومت پراکنده در منطقه	تعدد و تکثر گروه‌های مقاومت پراکنده در منطقه	B _{۱۸}
	وجود ضرورت مقاومت در منطقه و دفع ظالم	B _{۱۹}
توسعه شبکه یکپارچه مقاومت در منطقه	توسعه و تعمیق جبهه مقاومت	B _{۲۴}
	ترمیم، توسعه و تعمیق جبهه مقاومت	B _{۲۵}
	توسعه سطح هدایت و رهبری مقاومت از نقطه‌ای به منطقه‌ای	B _{۲۶}
	ایجاد و توسعه شبکه یکپارچه جبهه مقاومت	B _{۲۷}
فعال‌سازی هسته‌های مقاومت در منطقه	توسعه مفهوم مقاومت در منطقه	B _{۲۸}
	فعال‌سازی هسته‌های مقاومت در منطقه	B _{۲۹}
	توسعه گروه‌های مقاومت در منطقه	B _{۷۰}
استقلال عمل گروه‌های مقاومت در عرصه میدانی	مدیریت عزت مدارانه گروه‌های منحرف مقاومت	B _{۷۱}
تقویت مقاومت خط مقدم	قدرت آفرینی در جبهه مقاومت	B _{۷۳}
	تقویت منطقه مقدم پدافندی اسلام	B _{۷۴}
	مانور نیروها در جبهه مقاومت جهت انجام عملیات مشترک	B _{۷۵}
حفظ یکپارچگی مقاومت	تقویت وحدت و هم‌افزایی در جبهه مقاومت	B _{۷۶}
	همسویی کشورهای مقاومت	B _{۷۷}
	حفظ انسجام جبهه مقاومت و جلوگیری از تغییر جغرافیای سیاسی منطقه (تشکیل خاورمیانه جدید)	B _{۷۸}
موازنه طرفین	محاسبه و مقایسه توان رزم دو نیروی مقاومت و سلطه	B _{۷۹}

شناسه	مقوله	مضامین
B _{۸۰}	تمییز و تفکیک دو جبهه مقاومت و ساطه	
B _{۸۱}	تبیین قملرو جبهه مقاومت	
B _{۸۲}	وزین بودن حوزه ژئوپلیتیکی اسلام در منطقه	
B _{۸۳}	افول اتحاد بین دولت‌های مرتجع منطقه	
B _{۸۴}	الگوسازی تربیت نیروی انسانی برای جبهه مقاومت	سامان‌دهی عناصر مقاومت
B _{۸۵}	سازمان‌دهی نیروی انسانی جبهه مقاومت	
B _{۸۶}	سازمان‌دهی گروه‌های مقاومت	
B _{۸۷}	تشکل‌بخشی به گروه‌های متفرق و ایجاد هسته‌های مقاومت در منطقه از سوی ایران	
B _{۸۸}	همتاپرووری در منطقه از سوی جمهوری اسلامی ایران	
B _{۸۹}	تقویت نظریه مقاومت	تبیین خط مشی مقاومت
B _{۹۰}	خط و مشی کلی ایران در رفتار با گروه‌های مقاومت	
B _{۹۱}	دیدگاه فرامذهبی ایران در مسئله مقاومت	
B _{۹۲}	تفویض اختیار و مسئولیت و تقسیم کار بین گروه‌های مقاومت	
B _{۹۳}	پرهیز از بروز اختلافات داخلی میان گروه‌های مقاومت	
B _{۹۴}	تلاش استکبار جهت ایجاد گسست ژئوپلیتیکی در جبهه مقاومت و جلوگیری از تقویت آن	تلاش استکبار جهت ایجاد گسست ژئوپلیتیکی در منطقه
B _{۹۵}	استفاده از دولت‌های سرسپرده منطقه جهت ایجاد اخلال در کار مقاومت	
B _{۹۶}	تلاش استکبار جهت حذف و یا تضعیف مهره‌های اصلی مقاومت	
B _{۹۷}	واگرایی در جبهه مقاومت به دلیل بی‌بصیرتی برخی از گروه‌ها	
B _{۹۸}	فرصت‌آفرینی برای رژیم صهیونیستی از طریق سرگرم نگه‌داشتن عقبه جبهه مقاومت	تلاش استکبار جهت تغییر مؤلفه‌های ژئوپلیتیکی به نفع خود و رژیم غاصب صهیونیستی
B _{۹۹}	تلاش استکبار جهت برهم زدن وزن ژئوپلیتیکی منطقه به نفع رژیم صهیونیستی و خود	

شناسه	مقوله	مضامین
B _{۱۰۰}	ممانعت از تقویت تسهیلاتی جبهه مقاومت	جلوگیری از تقویت مؤلفه‌های ژئوپلیتیکی مقاومت
B _{۱۰۱}	جلوگیری از گسترش تفکر انقلابی، اسلامی و مقاومت در منطقه و دفن آن	
B _{۱۰۲}	سلطه‌گری رژیم اشغالگر صهیونیستی، عامل تضعیف منطقه	سلطه‌گری رژیم صهیونیستی و مشرعیت‌بخشی بر آن از سوی استکبار
B _{۱۰۳}	یارگیری نظام سلطه از مسلمانان منطقه بر علیه کشورهای مقاومت	
B _{۱۰۴}	هویت‌بخشی بر رژیم صهیونیستی از سوی نظام سلطه	
B _{۱۰۵}	منافع متفاوت بازیگران و متحدان محور مقاومت	وجود عوامل تفرقه‌افکن در منطقه مقاومت فعال
B _{۱۰۶}	وجود عوامل انشقاق در جبهه مقاومت	
B _{۱۰۷}	همکاری ضعیف بین برخی از گروه‌های مقاومت	
B _{۱۰۸}	واگرایی در راهبردهای جبهه مقاومت علی‌رغم داشتن دشمنی واحد و مشخص	
B _{۱۳۹}	زنده و برپا نگهداشتن مقاومت تا رهایی	مقاومت فعال
B _{۱۴۰}	راهبردهای نجات فلسطین	
B _{۱۵۴}	توسعه مقاومت فعال به منطقه نفوذ و مورد علاقه دشمن	تبدیل دفاع به تهاجم
B _{۱۵۵}	تغییر رویکرد از مقاومت فعال به تهاجم ناهمتراز	
B _{۱۵۱}	آیه ۶۰ سوره انفال	تبدیل ظرفیت‌های محور مقاومت به قدرت نظامی
B _{۱۵۶}	ایجاد ساختارهای بنیادین و دائمی قدرتمند برای مقابله با سلطه و ظلم در منطقه	
B _{۱۵۷}	ایجاد ساختارهای موقتی و واکنش سریع مقابله‌ای با پدیده‌های نوظهور استکباری	
B _{۱۶۸}	زایش و توسعه نیروی مقاومت بازدارنده همیشگی در منطقه	ایجاد اقتدار بازدارنده در منطقه با راهبرد مقاومت
B _{۱۶۹}	ثمردهی فعالیت‌های مقاومت تهاجمی در منطقه	
B _{۱۷۴}	ارتقاء مقبولیت ایران در منظر کشورهای مقاومت منطقه	یکپارچه برای ج.ا.ایران ایجاد بازدارندگی
B _{۲۳}	شکل‌گیری تحرکات وحدت‌آفرین، سلطه ستیز و الهام‌یافته از مقاومت در منطقه	
B _{۲۴}	ارتقاء امنیت ملی ج.ا.ایران و نقش‌آفرینی آن در مسائل منطقه‌ای و جهانی	

شناسه	مقوله	مضامین

شایان ذکر است طی این فرآیند تعداد ۱۹۹ مفهوم، ۶۵ مقوله و ۲۱ مضمون شناسایی گردید که مضامین احصایی در قالب مدل پارادایمیک ابزار داده بنیاد به شرح ذیل در طبقات پنج‌گانه مقوله محوری سازمان‌دهی جبهه مقاومت جای گرفتند.

نمودار ۱- مدل پارادایمیک تکمیل شده در خصوص مقوله محوری «سازمان‌دهی جبهه مقاومت»

نتیجه‌گیری و پیشنهاد:

برای پاسخ به سؤال پژوهش، ضمن انجام مطالعات کتابخانه‌ای و فیش‌برداری از پایگاه حفظ آثار و نشر اندیشه‌های مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی)، اسناد و مدارک معتبر داخلی و خارجی و مصاحبه با صاحب‌نظران آشنا به منظومه فکری معظم‌له و جبهه مقاومت، داده‌های جمع‌آوری‌شده در جلسات متعدد خبرگی مورد بحث و بررسی و نهایتاً با روش تحلیل داده بنیاد، با استفاده از نرم‌افزار کیفی در حوزه سازمان‌دهی جبهه مقاومت احصاء گردیدند؛ لذا

از آنجاکه نظریه داده بنیاد «روشی» است برای مفهوم‌سازی و مهم‌ترین مؤلفه‌های یک نظریه، مفاهیم هستند؛ بنابراین می‌توان مفاهیم ذیل را در قالب یک نظریه و یا الگوی سازمان‌دهی جبهه مقاومت در برابر نظام سلطه با تجاوزگری رژیم غاصب صهیونیستی تبیین نمود:

عوامل علی سازمان‌دهی جبهه مقاومت (عواملی که در سازمان‌دهی جبهه مقاومت

تأثیرگذار بوده‌اند) به شرح ذیل می‌باشند:

- ۱- ارتقاء سطح ظرفیت و مقبولیت جهانی ج.ا.ایران؛
 - ۲- ضرورت ایجاد و حفظ امنیت منطقه‌ای (دفع تهدیدات احتمالی و آتی)؛
 - ۳- تعدد و تکثر گروه‌های مقاومت پراکنده در منطقه.
- عوامل پیش برنده سازمان‌دهی جبهه مقاومت (عوامل تسهیل‌کننده سازمان‌دهی در جبهه**

مقاومت) به شرح ذیل می‌باشند:

- ۱- توسعه شبکه یکپارچه مقاومت در منطقه؛
 - ۲- فعال‌سازی هسته‌های مقاومت در منطقه؛
 - ۳- استقلال عمل گروه‌های مقاومت در عرصه میدانی؛
 - ۴- تقویت خط مقدم مقاومت؛
 - ۵- حفظ یکپارچگی مقاومت؛
 - ۶- موازنه توان طرفین؛
 - ۷- سامان‌دهی عناصر مقاومت؛
 - ۸- تبیین خط‌مشی مقاومت.
- عوامل بازدارنده سازمان‌دهی جبهه مقاومت (موانع موجود در سازمان‌دهی جبهه**

مقاومت) به شرح ذیل می‌باشند:

- ۱- تلاش استکبار جهت ایجاد گسست ژئوپلیتیکی در منطقه؛
- ۲- تلاش استکبار جهت تغییر مؤلفه‌های ژئوپلیتیکی به نفع خود و رژیم غاصب صهیونیستی؛
- ۳- جلوگیری از تقویت مؤلفه‌های ژئوپلیتیکی مقاومت؛

- ۴- سلطه‌گری رژیم صهیونیستی و مشروعیت‌بخشی بر آن از سوی استکبار؛
 - ۵- وجود عوامل تفرقه‌افکن در منطقه.
- راهبردهای سازمان‌دهی جبهه مقاومت (کنش‌هایی که در پاسخ به سازمان‌دهی جبهه مقاومت صورت می‌گیرد) به شرح ذیل می‌باشند:**
- ۱- مقاومت فعال؛
 - ۲- تبدیل دفاع به تهاجم؛
 - ۳- تبدیل ظرفیت‌های جبهه مقاومت به قدرت نظامی.
- پیامدهای سازمان‌دهی جبهه مقاومت (خروجی‌های به‌دست‌آمده از به‌کارگیری راهبردها) به شرح ذیل می‌باشند:**
- ۱- ایجاد اقتدار بازدارنده در منطقه با راهبرد مقاومت؛
 - ۲- ایجاد بازدارندگی یکپارچه برای ج.ا.ایران.
- با عنایت به این‌که مفهوم‌برداری از داده‌ها طی سه مرحله توسط محققین تکرار گردیده است؛ لذا قابلیت تطبیق و فهم داده‌ها ارزیابی شده و حاکی از روایی مناسب داده‌هاست، همچنین کنترل و تأیید نتایج تحقیق از سوی مصاحبه‌شوندگان دال بر قابلیت تعمیم نتایج و پایایی تحقیق می‌باشد.

منابع:

۱. قرآن کریم، ترجمه آیت ا... مکارم شیرازی، (۱۳۸۸)، تهران، انتشارات جمهوری.
۲. نهج البلاغه.
۳. امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)، مجموعه بیانات، قابل دسترسی در: www.Khamenei.ir.
۴. جهان بزرگی، احمد (۱۳۸۸). تحلیل گفتمانی نظریه انقلاب اسلامی. زمانه. ش ۸۴ و ۸۵.
۵. رضائیان، علی (۱۳۸۶). مبانی سازمان و مدیریت، تهران: انتشارات سمت.
۶. سادات، سید احمد (۱۳۹۴). روابط جمهوری اسلامی ایران با جنبش‌های مقاومت اسلامی فلسطین (با تأکید بر جنبش جهاد اسلامی)، فصلنامه مطالعات سیاسی جهان اسلام، سال چهارم، شماره (۱۴).
۷. شفیعی، احمد، برزگر، ابراهیم و مرادزاده، علی (۱۳۹۴). نقش ولایت و رهبری در ثبات سیاسی ج. ا. تهران: فصلنامه آفاق امنیت، سال نهم، ش ۳۰.
۸. صالح اصفهانی، اصغر؛ نظامی پور، قدیر؛ کاظمی قمی، حسن و فرجی، ایرج (۱۳۹۹). الگوی جبهه مقاومت از دیدگاه امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) فصلنامه مطالعات دفاعی استراتژیک، سال هجدهم شماره ۸۲.
۹. عمید زنجانی، عباسعلی و توکلی، محمدمهدی (۱۳۹۱). مبانی دینی اصول سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران، تهران: فصلنامه حقوق، شماره ۲۶.
۱۰. غنی، بهرام (۱۳۹۹). ائتلاف‌سازی در سیاست منطقه‌ای جمهوری اسلامی ایران (مطالعه ائتلاف ایران، روسیه و محور مقاومت در بحران سوریه)، تهران: دانشگاه عالی دفاع ملی.
۱۱. فقهی فرهمند، ناصر (۱۳۸۱). مدیریت پویای سازمان، تبریز: انتشارات فروزش.
۱۲. قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران (۱۳۷۵). تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی

۱۳. قانون برنامه پنجم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران، معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی رئیس‌جمهور (۱۳۸۹).
۱۴. قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران (۱۳۷۹). معاونت پژوهش، تدوین و تنقیح قوانین و مقررات.
۱۵. قانون برنامه ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران، روزنامه رسمی، ش ۲۰۹۹۵، ۱۳۹۶/۱/۲۱.
۱۶. کریمی، ابوالفضل، (۱۳۹۶). نقش ج.ا.ایران در هویت‌بخشی به مجموعه امنیتی محور مقاومت، ماهنامه پژوهش ملل، دوره دوم، شماره (۲۰).
۱۷. مبینی، محمد و قاسمی، بهزاد (۱۳۹۸). دستاوردهای مقاومت اسلامی لبنان در منظومه فکری سیدحسن نصرالله و تأثیر آن بر امنیت محور مقاومت، تهران: دانشگاه جامع امام حسین علیه‌السلام.
۱۸. محمدی‌سیرت، حسین، ترابی اقدم، محمود (۱۳۹۶). «الگوی نمایش نقش امنیت‌آفرین شهیدان محور مقاومت در رسانه ملی»، مجله مطالعات انقلاب اسلامی و دفاع مقدس، شماره اول.
۱۹. مسعودنیا، حسین، ابراهیمی، شهروز، درج، حمید (۱۳۹۷). واکاوی سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران در قبال بحران سوریه؛ چالش‌ها و پیامدها، فصلنامه مطالعات راهبردی سیاست‌گذاری عمومی، دوره ۸، شماره (۲۸).
۲۰. مشایخی، حشمت‌الله (۱۳۸۹). تأثیر انتفاضه ملت فلسطین بر رژیم صهیونیستی، فصلنامه آفاق امنیت، سال سوم، شماره هفتم.
۲۱. مغنی، حیدر، سالاری نهند، ابراهیم و کاظمی، مصطفی (۱۳۹۴). سازمان‌دهی و جایگاه آن در اسلام و نظام جمهوری اسلامی ایران، کنفرانس سالانه کسب‌وکار مدیریت و اقتصاد
۲۲. ولایتی، علی‌اکبر (۱۳۹۲). بیداری اسلامی، تهران: شرکت نشر و چاپ کتاب‌های درسی.